

ὅτι ἐστερήθησαν ἀδίκως τῶν πολυτιμοτέρων δικαιωμάτων, οἱ πολῖται ἀγανακτήσαντες κατέβαλον προθύμως, περὶ τὰ τέλη τοῦ Ἰουνίου τοῦ 411 (1), τὸ τερατῶδες οἰκοδόμημα τῶν ὀλιγαρχικῶν, ἐρρῦθμισαν τὸ πολίτευμα κατὰ τὰς φρονίμους τοῦ στρατοῦ ἀπαιτήσεις καὶ ἐψήφισαν τὴν κἀθοδὸν τοῦ Ἀλκιβιάδου.

Ὁ Θουκυδίδης, ὁμιλῶν περὶ τῆς τοιαύτης τοῦ πολιτεύματος ρυθμίσεως, βεβαίῳ ὅτι τότε μάλιστα, καὶ ἰδίως κατ' ἀρχάς, ἅμα γενομένης τῆς μεταβολῆς, ἐπολιτεύθησαν, ἄριστα οἱ Ἀθηναῖοι «μετρία γὰρ ἦ τε ἐς τοὺς ὀλίγους καὶ τοὺς πολλοὺς ξύγκρασις ἐγένετο· καὶ ἐκ πονηρῶν τῶν πραγμάτων γενομένων τοῦτο πρῶτον ἀνήνεγκε τὴν πόλιν». Πρὸ πάντων ἄξιον σημειώσεως εἶναι ὅτι οὐδεμία ἔκτακτος ἐπῆλθε κατὰ τῶν ὀλιγαρχικῶν ἀντίδρασις· τινὲς μὲν ἐξ αὐτῶν κατεδικάσθησαν· καὶ πῶς ἦτο δυνατόν νὰ μὴ καταδικασθῶσιν ὁ Πείσανδρος, ὁ Ἀρίσταρχος, ὁ Ὀνομακλῆς καὶ ἄλλοι, ἀφοῦ ἠῤτομόλησαν πρὸς τοὺς πολεμίους; Ὁ μόνος θλιβερὸς θάνατος ὁ τότε καταψηφισθεὶς ὑπῆρξεν ὁ τοῦ γηραιοῦ καὶ ἐπιφανοῦς Ἀντιφῶντος, ὅστις, μὴ καταδεχθεὶς νὰ σώσῃ διὰ φυγῆς τὴν ζωὴν αὐτοῦ, ἀπελογήθη μὲν λαμπρῶς, δὲν ἠδυνήθη ἅμως νὰ διαφύγῃ τὴν ἐσχάτην τῶν ποινῶν. Ἀλλὰ τί εἶναι αἱ ὀλίγαι αὗται δικαστικαὶ καταδίκαι ἀντιπαραβαλλόμεναι πρὸς τὰς φοβερὰς σφαγὰς εἰς ἃς ἐξετραηλίσθησαν πολλάκις κατὰ τοὺς χρόνους τούτους αἱ θριαμβεύουσαι πολιτικαὶ μερίδες εἰς διαφόρους ἄλλας ἑλληνικὰς πόλεις καὶ μάλιστα εἰς Κέρκυραν; Οὐ μόνον δὲ ἐσωτερικῶς τὸ νέον πολίτευμα ἀνεδείχθη μετριοπαθές, ἀλλὰ καὶ τὰ πολεμικὰ πράγματα θαυμασίως ἠνώρθωσε. Διὰ τῆς ἀποκατασταθείσης μεταξὺ τῆς πόλεως καὶ τοῦ ἐν Σάμφ στρατοῦ ὁμοφροσύνης, διὰ τῆς ἀνακλήσεως τοῦ Ἀλκιβιάδου, καὶ ἰδίως διὰ τῆς δικαίας ἐμπιστοσύνης ἣν ἡ πολιτεία ἐπεδείξατο πρὸς τοὺς δύο νέους ἡγεμόνας, τὸν Θράσυλλον καὶ τὸν Θρασύβουλον, ὁ στόλος τῶν Ἀθηναίων ἀνεδείχθη ἐπανειλημμένως νικηφόρος· καὶ κατὰ μὲν Ἰούλιον μῆνα τοῦ 411 κατεναυμάχησε τοὺς Πελοποννησίους περὶ Κυνὸς σῆμα πλησίον τῆς Σηστῆ, κατὰ δὲ Σεπτέμβριον κατετρόπωσεν αὐτοὺς περὶ Ἄβυδον.

Ἐκ τῶν δύο τούτων μαχῶν ἡ μὲν πρώτη εἶναι τὸ τελευταῖον λόγου ἄξιον γεγονός τὸ ὑπὸ τῆς ἱστορίας τοῦ Θουκυδίδου ἀναφερόμενον, ἡ δὲ τελευταία τὸ πρῶτον λόγου ἄξιον γεγονός τὸ ὑπὸ τῶν Ἑλληνικῶν τοῦ Ξενοφῶντος ἱστορούμενον. Ὁ Θουκυδίδης, μετὰ τὴν προαναφερθεῖσαν ἀπὸ τῆς πατρίδος ἐξορίαν αὐτοῦ, ἠσχολήθη, διατρίβων κυρίως ἐν Θράκῃ, περὶ τὰ 20 ἔτη εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ ἀθανάτου αὐτοῦ ἔργου. Καὶ ἐπέστρεψε μὲν εἰς Ἀθήνας μετὰ τὴν κατάλυσιν τοῦ πολέμου ἀλλ' εἶναι ἄδηλον πότε ἀκριβῶς ἀπέθανεν. Ὁ δ' ἀθηναῖος ὁμοίως Ξενοφῶν, ὁ γεννηθεὶς τῷ 445 π.Χ. καὶ διατελέσας εἰς τῶν ἐπιφανεστάτων μαθητῶν τοῦ Σωκράτους, εἶναι ὁ Ἕλληνας ὅστις, εἰς ἐξαιρέσωμεν τὸν Σόλωνα, ὑπὲρ πάντας τοὺς ἄλλους ἴσως πλειότερον συνεδύασε τὸν πρακτικὸν μετὰ τοῦ θεωρητικῶν βίου· διότι ἀνεδείχθη συνάμα καὶ στρατηγὸς μέγας, ὡς θέλομεν ἰδεῖ, καὶ συγγραφεὺς ποικιλώτατος. Βεβαίως ἡ ἑλληνικὴ αὐτοῦ ἱστορία, τὰ λεγόμενά «Ξενοφῶντος Ἑλληνικά», τὰ περιέχοντα ἐν βιβλίοις ἑπτὰ τὴν ἐξακολούθησιν τοῦ Θουκυδιδείου ἔργου μέχρι τῆς ἐν Μαντινείᾳ μάχης, δὲν δύναται οὔτε ὡς πρὸς τὸν σκοπὸν ὃν οὗτος προέθετο οὔτε ὡς πρὸς τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον ἐξετέλεσε τὴν προαίρεσιν αὐτοῦ νὰ συγκριθῇ πρὸς τὰς ἱστορίας τοῦ Ἡροδότου καὶ τοῦ Θουκυδίδου. Ὁ Ἡρόδοτος ἐπεχείρησε νὰ ἐξιστορήσῃ τὴν μεταξὺ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἀνατολῆς πάλιν, τὴν ἐν τῇ πάλῃ

(1) Θηραμένης ὁ Ἄγωνος, εἰς τῶν πρωτουργῶν τῆς καταλύσεως τοῦ δήμου, ἦτο καὶ νῦν εἰς τῶν πρωτουργῶν τῆς ἀνορθώσεως, διότι ἀπεδοκίμαζε τὴν κορείαν τῶν τετρακοσίων.

